

The newspaper clipping features a main headline 'INCEST-TERAPI Pasientene husker sex-tortur og SADISME' and a sub-headline 'Anmeldte åtte menn'. It includes several photographs: a woman's portrait, a rural landscape, a man's portrait, and a woman standing in a snowy field. Text snippets include 'Forskere advarer mot falske minner', 'Da behandlingen starter husker jeg klare minner om so overgrepene. Nå er jeg opppe i 16.', and 'Mageproblemer? Oxy Tarm - kroppens eget renovasjonsverktø!'. The clipping also contains various sub-headers like 'Fakta' and 'Kjort bronnen'.

Incest-terapi

ved Betania, Malvik

**Hans
Kringstad**

Incest-terapi ved Betania, Malvik

PUBLISERT

Verdens Gang 13.mars, 14.mars, 15.mars og 17.mars 2007.

REDAKSJON

Verdens Gang AS
REPORTASJEN

Pb. 1185 Sentrum
0107 Oslo
www.vg.no

KONTAKTINFO

Hans Kringstad
VG, boks 1185
0107 Oslo

Mobil: 90 54 89 98
Epost: hans.kringstad@vg.no

Redegjørelse for arbeidet.

a) Når og hvordan arbeidet kom i gang:

I 2006 og tidlig i 2007 brakte en rekke medier reportasjer om et nedleggingstruet behandlingstilbud ved institusjonen Betania Malvik utenfor Trondheim. Behandlingen ble framstilt som skreddersydd for pasienter med psykiske problemer etter seksuelle overgrep. Behandlingsopplegget krevde ti ukers innleggelse. Det var utviklet i samarbeid mellom interesseorganisasjonen Blålys og helsearbeidere med særlig interesse for bearbeiding av traumer etter seksuelt misbruk.

Reportasjer både i trykte medier, i radio og på TV bar preg av forsøk på politisk påvirkning for å sikre videre finansiering av prøveprosjektet. Også pasienter inne til behandling sto etter hvert åpent fram med inntrengende appeller sammen med behandlerne. Behandlingstilbudet er finansiert av offentlige midler.

Mediene fungerte i lang tid som talerør for pasienter og behandlere. Det manglet kritiske spørsmål omkring behandlingsmetoder og -resultater inntil nettstedet forskning.no 26.januar 2007 publiserte artikkelen ”Alarm om falske minner”. Den ansvarlige for behandlingen, fagsjef/spesialpsykolog Turid Kavli, trakk sitater hun hadde gitt til forskning.no nettopp fordi innfallsvinkelen var kritisk. Kavli hadde da markedsført tilbudet i andre medier gjennom lang tid.

Jeg begynte å se på virksomheten ved Betania Malvik tidlig i februar. Dette skjedde som en følge av at de ansvarlige for et offentlig finansiert helsetilbud nektet å besvare kritiske spørsmål om en omstridt terapiform etter å ha brukt andre medier for å sikre bevilgninger fra myndighetene.

b) Den sentrale problemstillingen:

Kan terapien utløse falske minner?

Og hvis svaret er ja:

Hvilke skadevirkninger kan falske minner gi pasienter og pårørende?

Hvordan har det vært mulig å finansiere et behandlingstilbud som kan skape forestillinger om forbrytelser som aldri har skjedd?

Hva gjør offentlige myndigheter eventuelt for å forebygge at terapien skaper falske minner om overgrep?

Sentralt står også behovet for innsyn i norsk psykiatri. I tilfellet Betania fikk jeg inntrykk av at de ansvarlige valgte åpenhet eller avvisning alt etter hva som virket politisk opportunt. Pasientene måtte beskyttes mot kritisk journalistikk, mens de på den annen side kunne bidra til å markedsføre terapien overfor medier som valgte en positiv vinkling.

Incest-terapi ved Betania, Malvik

Betania-saken reiser også et viktig spørsmål av medisinskfaglig art: Det handler om hvorvidt psykiatrien i større grad enn den somatiske delen av helsevesenet aksepterer risiko for skadevirkninger ved behandling. Dersom terapien skaper falske minner, må dette betraktes som alvorlig feilbehandling. Konsekvensene kan bli dramatiske særlig for tredjeperson som blir anklaget for å stå bak overgrep. Til sammenligning finnes i dag ingen aksept for eksperimentell behandling innen kirurgi eller annen somatisk behandling.

Falske minner er et kjent psykologisk fenomen som har vært gjenstand for bred forskning. Jeg nøyer meg her med å henvise til Magnussen, Svein – "Vitnepsykologi", Abstrakt forlag 2004.

Norsk rettsvesen har for øvrig behandlet temaet blant annet i sak 01-977A i Asker og Bærum tingrett – dom avsagt 15.mars 2002. I denne saken ble en gestaltterapeut dømt til å betale erstatning etter å ha framkalt falske forestillinger om drap, voldtekter og andre overgrep hos pasienter.

Internasjonalt er problemet svært godt kjent via en rekke oppsiktsvekkende saker. Dette gjelder særlig i USA.

Det kan være vanskelig å dokumentere om et minne er falskt eller ekte. Under arbeidet med Betania-saken mener jeg i hvert fall det er sannsynliggjort tilfeller av falske minner. Dette gjelder for eksempel det påståtte drapet uten lik eller savnet person (VG 15.mars 2007).

Beskrivelse av arbeidet

Metodebruk, kildebruk av problemstillinger underveis:

Den journalistiske oppgaven har først og fremst vært å få risikofaktorer fram i den offentlige debatten, ikke å framskaffe definitive bevis for eller mot falske forestillinger utøst av medarbeidere ved Betania. Arbeidet har så bestått i å konfrontere de ansvarlige i helsevesenet med **antatt risiko for feilbehandling**. Primært har dette handlet om å få vurderinger fra den fagansvarlige spesialpsykologen Turid Kavli, som også har stått sentralt i etableringen av prosjektet.

Risikofaktorene kan deles inn i to kategorier etter kildetype:

1. Generelle kjennetegn ved falske minner. Kilder har vært norske forskere, i første rekke Svein Magnussen, Roald Bjørklund og Sven Svebak, samt vitenskapelig litteratur omkring fenomenet.

Spesielt relevant for Betania kan nevnes såkalt suggestive terapiformer;

- Gruppeterapi der pasienter utveksler erfaringer.
- Psykodrama og andre behandlingsmetoder som er kroppsorienterte.

2. Konkrete historier knyttet til terapien ved Betania eller annen behandling i regi av de som nå er ansvarlige ved Betania.

Kilder her er:

- Familie til pasienter/påståtte vitner til drap og overgrepshistorier.
- Dommer og kjennelser som drøfter om minner kan være ekte eller falske.
- Politiavhør og behandlingsrapporter knyttet til disse rettssakene.
- Pasienters egne beretninger. Dette siste gjelder både historier som er lagt ut på nett av pasienten selv, og intervjuer særlig i Adresseavisen. Fellesnevneren er at minner om seksuelle overgrep har vært fortregnt, for deretter å tre gradvis tydeligere fram under terapi.

Noen eksempler:

Adresseavisen 18.januar 2007, med blant annet følgende sitater:

”Da behandlingen startet hadde jeg klare minner av to overgripere. Nå er jeg oppe i 16.” (anonym pasient).

”Vi som er her i rommet har vært utsatt for drøyt 60 overgripere” (pasient Anja Hovde).

”Minnene om de verste overgrepene ser ut til å være så fortregnte at et sammenhengende behandlingstilbud som Betanias (10 uker) er nødvendig for å få de vondeste overgrepshistoriene fram i lyset” (psykodramaterapeut Aud Steinsbekk).

”Etter et halvt år med samtaler, begynte så minner om overgrep å dukke opp. Det var et sjokk, men samtidig en lettelse” (Anja Hovde i foredraget ”Min bearbeidingsprosess” lagt ut på Internett).

”Jeg fikk sjokk en av de første dagene. Jeg husket ingenting. Det kom masse minner fra barndommen som jeg ikke hadde klart å ta fram før.”(anonym pasient om fire menn som hadde voldtatt henne og forsøkt å voldta en katt - i ”Dagsnytt 18” 13.mars 2007).

Ikke alle beretningene stammer fra terapien ved Betania. Men spesialpsykolog Turid Kavli har vært enten behandler eller rådgiver i forbindelse med historiene gjengitt i VGs reportasjeserie.

Som et ledd i arbeidet forsøkte jeg å kartlegge Turid Kavlis engasjement i incest-saker over tid. Det skjedde med tre hjelpemidler:

1. Et eget arkiv med feilaktige domfellelser ("justismord") i såkalte incest-saker bygd opp siden midt på 1990-tallet. Kavlis navn dukket opp i tre av disse sakene. Hun er kritisert av sakkyndige for måten barn ble avhørt på.

2. Rettslige avgjørelser, politirapporter og Kavlis egne behandlingsrapporter i sivile tvistesaker med anklager om incest. Her redegjør spesialpsykologen blant annet for kriterier hun bruker for å fastslå at seksuelle overgrep har funnet sted. Kildene til flere av disse dokumentene ønsker ikke å bli identifisert.

3. Kavlis uttalelser i mediene.

Det har vært et bevisst valg ikke å intervju pasienter i forbindelse med serien. Jeg gjorde ett unntak for å gi en kvinne adgang til å kommentere utsagn fra en søster/psykolog (VG 13.mars 2007 side 9). Jeg foretrakk i størst mulig grad å bruke andres intervjuer som var gitt før VG satte et kritisk søkelys på terapien, eller pasienters beretninger slik de selv har skrevet dem ned (eksemplet "Min bearbeidingsprosess").

Ingen sitater fra andre medier er bestridt av kildene, noe som framgår av en omfattende prosess med flere klager til PFU etter publisering av VGs materiale. VG ble ikke felt på noe punkt.

Nye problemstillinger dukket opp under arbeidet, hvorav en er kriteriene for henvisning av pasienter: Målgruppen er personer over 18 år som har opplevd gjentatte seksuelle overgrep i oppveksten. Utsagn som blant annet i NRKs "Dagsnytt 18" tyder på at det kan være uklart hva pasienter idet hele tatt husker om overgrep **før** innleggelse ved Betania. Den henvisende klinikken tilhører for øvrig St. Olavs hospital/Helse Midt-Norge.

Konfrontasjonene med behandlingsansvarlig fagsjef Turid Kavli bød også på utfordringer. Kavli fikk alle spørsmål på e-post med anledning til å svare skriftlig, samt å kontrollere sitater før publisering. I første omgang svarte Kavli altfor omfattende til at svarene kunne gjengis i sin helhet. De bar etter mitt skjønn også preg av bagatellisering og bortforklaring av de påstått problematiske sidene ved terapien. Turid Kavli avviste i realiteten all risiko for å utløse falske minner - en holdning som understreker behovet for et kritisk søkelys på behandlingen.

Incest-terapi ved Betania, Malvik

Det viste seg etter hvert å være påfallende viktig for flere involverte å benekte at minner var fortrenget, trass i at nettopp fortrenkning ble poengtert både i intervjuer og egne beretninger. Fortrenkning er ”farlig” for den som forsvare terapien fordi det kan være et kjennetegn på mulig falske minner.

Spørsmålet er til syvende og sist i hvor stor grad terapien er basert på vitenskap eller på ideologi. Denne problemstillingen kom for alvor i søkelyset etter Bjugn-saken, som undertegnede dekket for VG og senere ga ut bok om. Bjugn-saken og Betania-saken viser også hvor utfordrende det er å drive kritisk journalistikk knyttet til utredning og behandling av antatte seksualofre. Uansett bestrebelser på saklighet, må du regne med å bli beskyldt for å angripe den svake part og forsvare forbrytere. I PFU-klager har fagfolk ved Betania helt feilaktig sidestilt falske minner med bevisst løgn i et forsøk på å framstille VGs dekning som hensynsløs overfor pasientene. Kritisk journalistikk på dette feltet har en tendens til å bli angrepet som om den var moralsk forkastelig.

Både ledelsen ved Betania, organisasjonen Blålys og privatpersoner klaget VG inn for PFU for påståtte brudd på en serie bestemmelser i Vær Varsom-plakaten – se blant annet PFU-sak 133-07. Jeg var forberedt på et slikt oppgjør, og brukte derfor mye tid i forkant av publisering på å skaffe skriftlig dokumentasjon i form av dommer, kjennelser, politirapporter og behandlingsrapporter som kunne tilbakevise anklager om uetterrettelighet.

I stedet dokumenterer det skriftlige materialet etter mitt syn at flere klagere i ettertid justerte sine historier for å tone ned faktorer som kan tilsi at det er skapt falske minner.

Underveis opplevde jeg også at spesialpsykolog/fagsjef Turid Kavli informerte en journalist i Adresseavisen om det upubliserte materialet som VG hadde gitt Kavli adgang til å kontrollere. Journalist Halldis Nergaard, som har skrevet en rekke positive artikler om Betania/Kavli, kontaktet både en advokat (Merethe Gulliksen) og politijurist (Alf Rune Nilsen) på bakgrunn av opplysninger i VGs manuskript.

Det offentlige helsevesenet bruker anslagsvis 20 millioner kroner på en terapi som kan forårsake alvorlige bivirkninger. Behandlingen er kjempet fram via politisk påvirkning i et samarbeid mellompasienter, interesseorganisasjonen Blålysa og behandlere.

Videre finansiering var sikret like før VG satte søkelyset på tilbudet. En grundig evaluering av behandlingen ble satt som forutsetning for bevilgningen. En mer kortsiktig gjennomgang av opplegget er også vedtatt, blant annet som følge av mediedekningen.

Situasjonen er meget spesiell: Minst en overlege tilknyttet psykiatrien i Helse Midt-Norge nekter å henvise pasienter til Helse Midt-Norges egen incest-terapi av frykt for at den skader pasienter og pårørende (VG 17.mars). Helse Midt-Norge har bevilget store beløp til utprøving av en terapi som landets fremste vitnepsykologer advarer mot på det sterkeste.

Incest-terapi ved Betania, Malvik

Hittil er 26 personer uskyldig dømt for incest i Norge, ifølge rettsavgjørelser i gjenopptatte straffesaker. Et langt større, men ukjent antall mennesker er anklaget for incest uten at det er reist straffesak.

Betania-saken reiser spørsmål både om rettssikkerhet og om kvaliteten på norsk psykiatri.

Vedlegg:

- Utskrift av eksempel på spørsmål og svar via e-post til/fra fagsjef Turid Kavli ved Betania før publisering.

- Artikler publisert i VG 13.mars, 14. mars, 15.mars og 17.mars 2007.